

Kronik i Kristeligt Dagblad 14. april 2010

CØLIBATETS PRIS: MOD EN NY REFORMATION

Kronik i Kristeligt Dagblad 14. april 2010

Brian Patrick McGuire er professor i historie ved Roskilde Universitet

I begyndelsen af 1960erne var jeg elev på et katolsk gymnasium i Californien hvor jeg blev undervist af medlemmer af en broderorden. En af brødrene var kendt iblandt os for at sætte førsteårs eleverne stævne til samtaler, der altid kom til at handle om seksualitet. Han spurgte detaljeret ud om seksuelle vaner, specielt med henblik på onani, som for os dengang var den størst tænkelige synd.

Da det blev min tur til en samtale med den omtalte broder var jeg på vagt. Jeg anede, at der var noget galt med mandens alt for store interesse for mit seksual liv eller mangel på samme. Så vidt jeg husker, blev jeg enig med mig selv om, at jeg ville jeg løbe ud af døren, hvis han rørte ved mig.

Dette skete imidlertid ikke, men samtalen efterlod et ubehag og bekræftede mine kammeraters indtryk af, at der var noget galt. Mange år senere fortalte en slægtning mig, at han havde været til samme slags samtale og havde følt sig psykisk befamlet af broderen. Oplevelsen fik ham til at vende kirken ryggen, og den dag i dag hader han alle former for religion men specielt den katolske kirke.

Jeg ved ikke, om den omtalte broder nogensinde gik videre og forulempede eleverne fysisk. Ved min classes 40 års gensynsfest i 2004 spurgte jeg en anden lærer, en lægmand for hvem jeg havde den største respekt, om han var klar over sin kollegas overgreb. Han blev meget overrasket og svarede helt spontant, "We had no idea!"

Vi unge vidste tilsyneladende bedre besked end lærerne, men vi sagde intet til dem, fordi vi ikke havde ord til at beskrive hvad vi anede. Selv om der i dette tilfælde øjensynligt ikke var tale om fysiske overgreb, så var ord og antydninger uantagelige i en kultur, hvor enhver samtykke til tanker om seksuelle handlinger var en dødsynd.

Det er vigtigt for mig at understrege, at oplevelsen med denne lærer var en biting i min opvækst. Han bragte aldrig min mentale ligevægt i fare, og jeg fortsatte i en skole, hvis pensum den dag i dag udgør ryggraden i mit arbejde som professor i historie. Latinundervisningen gjorde næsten sproget til mit andet modersmål; jeg lærte at skrive et klart og tilgængeligt engelsk og at elske amerikansk og engelsk litteratur; jeg blev introduceret til Europas historie fra antikken til det tyvende århundrede. Jeg forlod skolen med et humanistisk fundament, som er de færreste unge mennesker i dag beskåret.

Min katolske uddannelse gav mig ligeledes kendskab til kristendommen gennem læsning af Bibelen og kirkefædrene. Vi var meget optaget af kirkens stormøde i Rom, Det andet Vatikankoncil (1962-65) og af pave Johannes 23.s løfte om at åbne kirkens vinduer ud til verden. Det lovede godt og var en spændende tid.

Når jeg ser tilbage på de i denne sammenhæng lyse 1960er og de halvtreds år der er gået siden, er det indlysende, at de store forhåbninger til den katolske kirkes reformation ikke blev indfriet. Det udviklede sig i stedet til et opgør om autoritet, hvorunder paven ofrede reformtankerne til fordel for sin magt over kirken, ligesom det også var sket i 1400-tallet efter et andet koncil, i Konstans. Ved den lejlighed var det meningen at reformere kirken "i hoved og i medlemmer". Efter Andet Vatikankoncil var kirkens ledelse så optaget af at manifestere sin autoritet, at den nedprioriterede præsternes møde med et samfund under forvandling. Den seksuelle revolution gjorde selvsagt også indtryk på præsterne. Flere end hidtil brød cølibatet, men det vigtigste for kirkens hierarki var tilsyneladende ikke at tillade, at offentligheden fik kendskab til denne misbrug.

Jeg græder over denne kirke, som var mit ophav og hvis brødre, præster og søstre har undervist og givet mig og utallige andre et ståsted i livet. Men frem for at vælge den nemme udvej og arrogant hævde, at pædofili og cølibat følges ad, kan jeg som historiker forsøge at bidrage med noget konstruktivt. Historiens erfaring kan forklare, hvor vi er i dag og hvordan vi kan komme videre.

Selv om der er steder i evangeliet, hvor Jesus tilsyneladende anbefaler cølibatet som livsform for de få, der kan magte det, var de første præster ligesom apostlene selv: erfarne mænd der var gift men som blev så opslugt af kirken, at de ikke længere havde et seksuelt samliv med deres hustruer. Cølibat var ikke et krav men en mulighed. Enkelte af kirkefædrene, men specielt Origines og Augustin, hadede deres seksualitet og gjorde alt for at lægge låg på den. Origines kastrerede sig selv, hvilket hans samtid imidlertid ikke bifaldt.

I 1000-tallet forsøgte kirken i Vesteuropa at reformere sig selv og denne klerikale reformation betød, at gejstligheden trak sig tilbage fra samfundet og krævede, at kirken fik sit eget rum. De verdslige magter fik ikke længere lov til at bestemme bispe- og pavevalg, og fyrstefamilier blev afskåret fra at købe bispe- og abbedembeder til deres sønner. Samtidig indførte kirken for første gang en universel regel om cølibat for gejstligheden: præsten der tidligere havde levet i landsbyen sammen med hustru og børn blev tvunget til at sende familien bort. For at kunne blive landsbyens og sognets åndelige far måtte præsten ikke længere være biologisk far.

Middelalderkirkens første reformation var et stort og modigt eksperiment, der gik ud på at skabe en kirke *i verden men ikke af verden*. De følgende århundreder kæmpede gejstligheden indædt for kirkens frihed, *libertas ecclesiae*, for at undgå at blive udnyttet af de verdslige magter. Så længe kirken var sig denne opgave bevidst, var den i stand til løbende at forny sig selv. Men i senmiddelalderen, i 1400-tallet, ovenpå koncilbevægelsen, gik denne proces i stå, og kirken solgte ud til de konger som for at pleje egne interesser dannede nationalkirker.

Reformprogrammets ligtorn var til hver en tid cølibatet. Så vidt jeg kan se, fortsatte mange landsbypræster med at leve sammen med kvinder. Disse var ikke længere deres lovformelige ægtefæller og deres børn blev anset for at være uægte, men mange præstesønner blev på trods af dette selv præster, takket være pavehoffets rundhåndede uddeling af dispensationer. Det er først med grundlæggelsen af den moderne katolske kirke efter 1500-tallets reformationer, at cølibat for præster virkelig blev taget alvorligt.

Den nuværende pave insisterer på, at cølibatet er en nødvendig del af den katolske kirkes liv, men hermed misforstår han kirkens historie og cølibatets forholdsvis marginale betydning. Sagerne om misbrug peger dog på alvorlige problemer, som man hverken kan betale eller undskylde sig. Nu knap 50 år efter Det Andet Vatikankoncil, er der behov for et nyt koncil, for ikke alene at tage stilling til cølibatet, men til kirkens autoritet. Kirken har fungeret som en stat i staten, og denne lukkethed har ført til hemmelighedskræmmeri og en usund omgangskultur. En klerikal kirke er nødt til at komme overens med sine lægmedlemmer, især på et tidspunkt, hvor den har sat sin troværdighed over styr og ødelagt mange menneskers liv.

Jeg ser tilbage på et velment men håbløst projekt: at forhindre præster i at udtrykke deres følelser og knytte sig intimt til et andet menneske. Det har ikke fungeret og bør være valgfrit. Cølibatet er for de få, fortrinsvis for nonner og munke som kan støtte hinanden i klostrets fællesskab. Jeg forstår og anerkender dem der forsøger at leve på denne måde, men prisen har for mange været alt for høj.